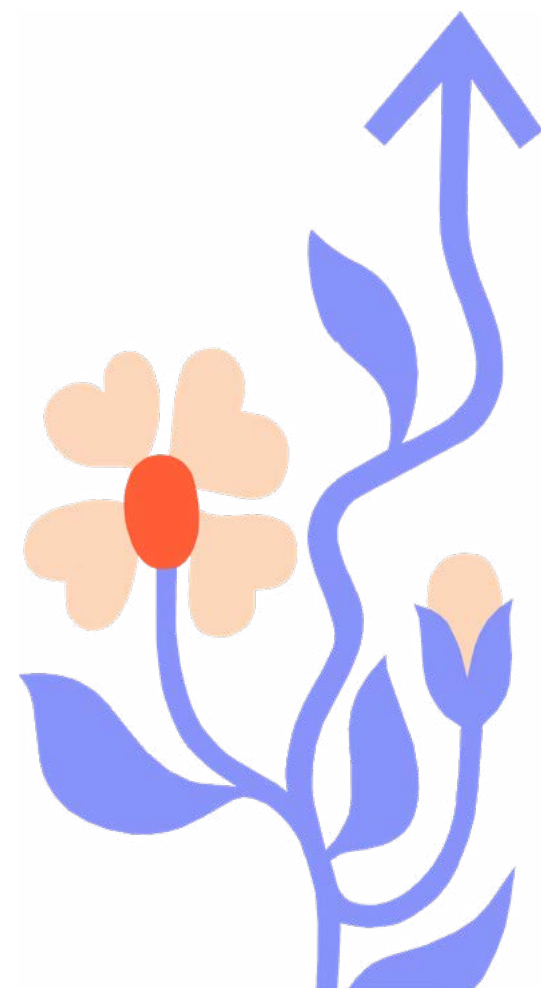

Bilaga

Framtidens idéburna sektor

– kapitalet och det nya samhällskontraktet

Famna

Nya regelverk påverkar samtliga tre sektorer i för idéburna aktörer gynnsam riktning

Offentlig sektor

- En ny socialtjänstlag från 2025 lyfter fram förebyggande och tidiga insatser som nödvändiga. Det förväntas öppna för samarbete mellan offentlig sektor och idéburna aktörer, bland annat genom att idéburna leverantörer möter tillit och förtroende hos människor som socialtjänsten har svårt att nå. Det finns en uttalad vilja från kommuner att samverka mer med idéburen sektor.
- Aktivitetskrav för mottagare av försörjningsstöd införs under 2026. Kommuner ska vara skyldiga att tillhandahålla aktiviteter till arbetssökande som uppbär försörjningsstöd under minst tre sammanhängande månader. Det öppnar för att arbetsmarknadsintegration i samarbete mellan kommunen, civilsamhället och företag kan ske. Regelverket innebär i ett inledande skede att insatser behöver tillhandahållas av kommunen men har sedan justerats till att de kan använda idéburna aktörer för att leva upp till regelverket.
- En lag om avgift för områdessamverkan ska få fler fastighetsägare att bidra ekonomiskt om en grupp fastighetsägare går samman för att engagera sig i sociala insatser för att lyfta ett utsatt område. Vanligtvis involveras idéburna aktörer i ett sådant arbete.
- I statens regleringsbrev till Arbetsförmedlingen står att myndigheten ska redovisa hur den samverkar med den idéburna sektorn, medan Institutet för arbetsmarknads- och utbildningspolitisk utvärdering (IFAU) ska analysera den idéburna sektorns roll på arbetsmarknaden och dess bidrag till sysselsättning.
- Myndigheten för vård- och omsorgsanalys har fått i uppdrag att identifiera eventuella hinder som försvårar för aktörer i den idéburna sektorn att starta verksamheter inom vård- och omsorg. De ska även analysera behov av förändringar i relevanta regelverk samt lämna förslag på förbättringar med upprätthållande av lika möjligheter, skyldigheter och ansvar oavsett driftsform.
- Folkhälsomyndigheten och Vinnova har i uppdrag att utveckla ett nationellt stöd för utfallsbaserade arbetssätt och investeringsmodeller. I juli 2026 fick Folkhälsomyndigheten dessutom i uppdrag att föreslå hur civilsamhällets kapitalförsörjning och finansiering för sociala utfallskontrakt kan stärkas.

Juridiken

- Sedan 2023 finns bestämmelserna i LOU, lagen om offentlig upphandling, och LOV, lagen om valfrihetssystem som möjliggör att reservera upphandlingar och valfrihetssystem till idéburna aktörer i välfärden. Det har tagit tid för kommuner och regioner att ta till sig detta, delvis som en följd av rättsliga prövningar från privata aktörer. 2025 beslutade Högsta förvaltningsdomstolen att inte bevilja prövningstillstånd i målet om Uppsalas reserverade upphandling av ett vård- och omsorgsboende. Det innebär att tidigare domar står fast och att Uppsala kommun kan teckna avtal med Ersta diakoni, som vann upphandlingen sommaren 2024. En norsk HD-dom slår samtidigt fast att reserverade upphandlingar till icke-vinstdrivande organisationer är förenligt med EU-rätten.

- Juridiken kring en registrering av idéburna leverantörer i välfärden hos Kammarkollegiet, som syftar till att underlätta för offentliga aktörer att anlita icke-vinstutdelande organisationer, har varit för komplex för att attrahera sektorn, men det ska nu åtgärdas. En statlig utredning ska vara klar 31 augusti 2026.
- Regeringen har gett Upphandlingsmyndigheten i uppdrag att lämna förslag på en lag som tydliggör ramarna för samverkansformen idéburet offentligt partnerskap (IOP). I dag används IOP av vissa kommuner och regioner, men avsaknaden av en tydlig reglering har lett till osäkerhet och varierande tillämpning. Uppdraget ska redovisas senast den 30 mars 2027.

Företagen

- Beloppsgränsen för avdragsgilla donationer höjs. Det blir möjligt för fåmannsbolag att skänka pengar till sociala aktiviteter och kultur på upp till 800 000 kronor, och då slippa betala bolagsskatt på 20,6 % av beloppet.
- Det ska bli möjligt att göra avdrag för sponsring som syftar till att förbättra eller upprätthålla näringsverksamhetens anseende. Krav på kommersiella motkrav (som logotyper och biljetter) försvinner samtidigt som det blir möjligt med sponsring av sociala och kulturella verksamheter. Förslaget föreslås träda i kraft den 1 januari 2027.
- Hållbarhetsrapporteringen CSRD tvingar företagen att tydliggöra vad de gör inom samhällsengagemang

En social finansmarknad, modeller & instrument

Blandfinansiering (blended finance)

Kombinerar offentligt, privat och filantropiskt kapital i samma struktur. Olika investerare tar olika risk och avkastning, vilket möjliggör investeringar som annars inte skulle bli av. Kärnan är samspelet mellan mätbar effekt, avkastning med olika riskprofiler och hävstång, där ett initialt bidrag lockar till sig mer kapital från andra finansiärer.

Katalytiskt kapital

Kapital med lägre avkastningskrav som används för att minska risk och mobilisera större privata investeringar. Framgång mäts ofta i hur mycket kapital som mobiliseras – "x gånger pengarna". Kapitalet kan komma från filantroper eller statliga institutioner, som ofta inte kräver att pengarna ska betalas tillbaka.

Utfallskontrakt (pay-for-performance)

Investeringar i sociala insatser där offentlig sektor och investerare gemensamt finansierar insatser med tydligt definierade resultat. Tillvägagångssättet kan också kallas utfallsbaserade arbetssätt. Utföraren kan vara en offentlig aktör, idéburen eller privat. Investerarna och beställare delar på den finansiella risken och ersättning kopplas till uppnådda resultat, snarare än till genomförda aktiviteter.

Social Outcome Partnerships (SOP)

En samverkansmodell där offentlig sektor, investerare och utförare gemensamt finansierar insatser med tydligt definierade resultat. Begreppet betonar partnerskap snarare än kontrakt.

Sociala lån och obligationer

Finansieringsinstrument där kapital kopplas till sociala mål och där låntagaren följs upp mot definierade indikatorer.

Flexibla krediter

Finansinstrument där lånevillkoren sätts utifrån verksamhetens syfte och behov, vilket ger större flexibilitet i amortering och garantier jämfört med traditionella banklån.

Mikrokrediter

Sponsrade mindre lån eller kreditgarantier till samhällsnyttiga verksamheter, som inte har tillgång till traditionella banklån på grund av bristande kreditvärdighet eller alltför små lånebelopp. Ett exempel på en aktör med god sektorskänning är Mikrofonden.